

specific forms of its implementation through international sports platforms, charitable initiatives, and grassroots sports interaction are analysed. The methodological basis of the work is a systematic approach, the principle of scientific objectivity, a structural-functional method of analysing international relations, and a comparative approach to studying the instruments of public diplomacy. The specificity of the topic under study requires an interdisciplinary approach that combines international relations theory, public diplomacy research, and sports policy analysis. Key challenges and opportunities for the development of Ukraine's sports diplomacy in the short and long term are identified.

Keywords: sports diplomacy, public diplomacy, soft power, international sport, GAME4UKRAINE.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Grassroots Sport Diplomacy. *ISCA channel. YouTube*. URL: <http://surl.li/tpxkk> (дата звернення: 02.10.2025).
2. GAME4UKRAINE. *United24*. URL: <https://u24.gov.ua/uk/game4ukraine> (дата звернення: 02.10.2025).
3. Merkel U. Sport as a foreign policy and diplomatic tool. *Routledge Handbook of Sport and Politics* / ed. A. Bairner, J. Kelly, J. Woo Lee. Abingdon: Routledge, 2016. 12 p. URL: https://www.academia.edu/103608213/Sport_as_a_foreign_policy_and_diplomatic_tool (дата звернення: 02.10.2025).

УДК 327(477:6):355.48(477:(470+571))

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ ЩОДО АФРИКАНСЬКОГО КОНТИНЕНТУ

Н. І. Гринько, І. Г. Лебідь

Анотація. Повномасштабне вторгнення російської федерації 24 лютого 2022 року стало переломним моментом для всієї системи міжнародних відносин. Перед Україною постали нові виклики, які вимагали розширення масштабів і географії міжнародної співпраці. У статті описана наявна тенденція до спрямування закордонної діяльності України до тих регіонів світу, які залишалися раніше поза увагою, а саме до Африки. Стаття присвячена аналізу трансформації зовнішньої політики України щодо Африканського континенту у відповідь на повномасштабну агресію російської федерації. Авторка простежує еволюцію українсько-африканських відносин від історичної периферійності до сучасного етапу активізації дипломатичної, економічної та інформаційної взаємодії. Особливо наголошується на важливості Африки як простору геополітичного суперництва та потенційного стратегічного партнера України. Основою методології є кейс-стаді, івент-аналіз і контент-аналіз зовнішньополітичної риторики, статистичних даних економічного співробітництва та результатів дипломатичної активності України в Африці після 2022 року.

Ключові слова: російсько-українська війна, Україна, Африка, трансформація, стратегії зовнішньої політики.

Вступ. Російсько-українська війна докорінно змінила геополітичні орієнтири України. Тривалий час головними зовнішньополітичними пріоритетами залишалися європейська та євроатлантична інтеграція, але після початку повномасштабної війни стратегія набула нових вимірів: від активного пошуку військової підтримки до розширення кола партнерів у світі, включно з тими регіонами, де українська дипломатія раніше була малопомітною. Одним із ключових наслідків стало активніше залучення до зовнішньополітичного простору поза межами традиційних для України регіонів – Європи та Північної Америки. Зокрема, нові імпульси отримала політика України щодо Африканського континенту, який став важливим полем дипломатичної боротьби з РФ, простором для економічних можливостей та напрямом утвердження власної міжнародної суб'єктності.

Переважає більшість сучасних політичних досліджень, присвячених Африці, концентрують увагу на концепції так званого «Глобального Півдня» і відповідній ролі держав континенту, пов'язаних із цим питань антиколоніалізму й антиглобалізму, боротьбі за лідерство на континенті. Попри те, що українська африканська політика залишається малодослідженою, окремі аспекти висвітлювалися у працях В. Заблоцького, О. Котенка, Д. Панової, Н. Хоми. Водночас більшість досліджень зосереджена на загальних тенденціях Глобального Півдня та впливі Росії, тоді як трансформація саме української політики після 2022 року залишається практично невисвітленою. Саме тому тема статті є надзвичайно актуальною: вона передбачає заповнення прогалин у сучасній політичній науці та дає змогу оцінити нову роль Африки у глобальній стратегії України.

Мета цієї статті – пояснити, як саме російсько-українська війна вплинула на зміну зовнішньополітичного курсу України щодо Африканського континенту.

Основна частина. Африка – континент зі значним економічним потенціалом, саме тому провідні міжнародні гравці претендують на посилення власного впливу. Континент складається з 54 країн, кількість населення яких станом на 01.10.2025 р. становила 1 549 867 579 осіб, що складає приблизно 18,8 % від населення світу [1]. Маючи значне представництво як у міжнародних, так і в регіональних організаціях, африканські держави активно долучаються до обговорення глобальних проблем і разом впливають на ухвалення найважливіших рішень світової політики. Свідченням цього є той факт, що африканські країни мають більше чверті голосів у Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй [2].

Відносини України з країнами Африки мають тривалу історію ще з часів УРСР. Після відновлення незалежності в 1991 році Україна встановила дипломатичні відносини з державами регіону, а в 1998–2004 роках відкрила нові посольства в Алжирі, Марокко та Лівії. За такої умови дипломатичні зусилля були зосереджені на Північній Африці, оскільки туди експортується значна частина українського зерна. У Субсахарській Африці було відкрито посольства лише в Нігерії, Кенії, Ефіопії, Габоні та Анголі [3].

Україна тривалий час не вважала Африку важливим регіоном у своїй зовнішній політиці, передусім, через наявність інших пріоритетів і географічну віддаленість. Підтвердженням цієї тези є те, що у «Стратегії зовнішньополітичної діяльності України» 2021 року Африка не розглядається як окремий напрям політики, а разом з країнами Близького Сходу, у підпункті про *«Співробітництво з державами Близького Сходу та Африки»* [4]. Подібне групування регіонів доводить тезу про те, що Африка, як і держави Близького Сходу, знаходилися на периферії української дипломатії та не відігравали суттєвої ролі для закордонної діяльності [4].

На думку авторки, подібна «дипломатична тиша» у контексті встановлення зв'язків з державами регіону стала великим прорахунком для вітчизняної дипломатії, адже поки Україна мала інший вектор, росія вправно насаджувала свою пропаганду в регіоні та активно просуvala свої наративи. Так, після повномасштабного вторгнення перед українським дипломатичним корпусом постало одразу дві серйозні проблеми. По-перше, формування позитивного іміджу шляхом подолання негативного образу України як «маріонетки Заходу», який росія роками створювала та поширювала в регіоні. По-друге, непростим викликом є встановлення зв'язків з країнами, які, з одного боку, мають потужний вплив Китаю та росії, а з іншого – мають погані відносини з регіоном, до якого належить і Україна, – Європою – колишніми колонізаторами.

Цей факт підтверджується тим, що росії для просування своєї антиколоніальної політики не потрібно ані бути головним економічним чи політичним партнером у регіоні, ані змінювати свої імперські наративи. Адже ще під час холодної війни Радянський Союз надавав підтримку різним африканським країнам, особливо тим, які щойно стали незалежними. Такі держави, як Гана, Ефіопія, Сомалі, Ангола, Мозамбік, Алжир, Бенін, Демократична Республіка Конго, Намібія, Танзанія, у своїй боротьбі проти колоніалізму сприймали Радянський Союз як потенційного союзника [5].

Після розпаду СРСР країни регіону продовжили тісні відносини з росією як правонаступницею Радянського Союзу. Наразі росія позиціонує себе як країна, що бореться з колонізаторами-європейцями [6].

Протидія «неоколоніальній політиці Заходу» є частиною прийнятої Концепції зовнішньої політики росії. Згідно з нею: *«росія солідарна з африканськими державами у їхньому прагненні до встановлення більш справедливого багатопольярного світу й усунення соціально-економічної нерівності, що посилюється через неоколоніальну політику низки розвинутих держав щодо Африки»* [3]. Як наслідок, антиколоніальна риторика РФ знаходить підтримку серед політичних еліт і населення Африки, особливо південніше Сахари.

Натомість зовнішня політика України мала інші вектори свого розвитку. Одразу після проголошення незалежності в 1991 році наш курс був спрямований на міжнародне визнання з метою закріплення державного суверенітету. Варто зазначити, що одночасно Київ намагався

поєднати економічне співробітництво з росією та прагнення до інтеграції з європейськими інституціями, зберігаючи водночас обережну зовнішньополітичну нейтральність у військово-політичній сфері [7]. Часткові коливання зовнішньої політики України змінила Революція Гідності, що остаточно утвердила проєвропейський курс держави. Через рішення влади відмовитися від підписання Угоди про асоціацію з ЄС відбулися масові протести на території країни, які завершилися зміною влади та привели до припинення політики багатовекторності.

Африка була поза зоною інтересів України. У структурі МЗС України навіть не було підрозділів, які спеціалізувалися виключно на відносинах з африканськими країнами. Певні повільні зрушення почалися лише в останні кілька років, що пов'язано з усвідомленням стратегічної важливості Африканського континенту для міжнародної підтримки України на тлі повномасштабного вторгнення росії, необхідністю нейтралізувати російську пропаганду в регіоні та розширити коло зовнішньополітичних і економічних партнерів у просторі Глобального Півдня [14].

Нормативним підґрунтям для активізації українсько-африканських відносин можна вважати такі два документи – *Стратегія розвитку відносин України з державами Африки* (2022) та *Комунікаційна стратегія Україна – держави Африки* (2023). Після ухвалення цих документів почався процес структуризації політики стосовно регіону. Зокрема, у липні 2022 року указом Президента України Володимира Зеленського створено посаду Спеціального представника України з питань Близького Сходу та Африки [4].

Упродовж 2022 року Президент України Володимир Зеленський провів 18 телефонних розмов з африканськими лідерами, дев'ять з яких – уперше в історії двосторонніх відносин (Гана, Гвінея-Бісау, ДРК, Замбія, Кот-д'Івуар, Малаві, Мозамбік, Нігер, Ботсвана) [11]. Дипломатичні контакти на різних рівнях здійснював міністр закордонних справ країни Дмитро Кулеба, провів 35 телефонних розмов та зустрічей з африканськими візаві з початку 2022 року до середини 2023 року [9].

Також відбулися знакові для встановлення відносин візити африканських лідерів до України. 26 жовтня 2022 року Україну відвідав Президент Гвінеї-Бісау та чинний голова Економічного співтовариства країн Західної Африки Умаро Ембало [9]. Це стало першим офіційним візитом в Україну лідера держави Підсахарської Африки з 2004 року.

У 2022–2023 роках було проведено активну медійну кампанію з просування інтересів України в Африці, зокрема, у контексті протидії російській пропаганді. По-перше, Президент України Володимир Зеленський активізував співпрацю з Африкою: виступив на засіданні Бюро Асамблеї Африканського Союзу та саміті Франкофонії, провів онлайн-зустріч із журналістами з Нігерії, ПАР, Кенії та Гани. По-друге, Міністр Дмитро Кулеба організував брифінги та інтерв'ю для медіа з кількох африканських країн. По-третє, вперше в історії України спеціальний представник із питань Близького Сходу та Африки виступив на засіданні Ліги арабських держав [12].

Як наслідок системної роботи української влади – вперше жодна держава Африки не проголосувала проти резолюції ГА ООН «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН» від 12 жовтня 2022 року [13].

Реалізації українсько-африканського ренесансу сприяли інші події: призначення Максима Субха Спеціальним представником України з питань Близького Сходу та Африки (липень 2022 р.); чотири африканські турне очільника МЗС України Дмитра Кулеби, який відвідав Сенегал, Кот-д'Івуар, Гану, Кенію (жовтень 2022 р.), Марокко, Ефіопію, Руанду, Мозамбік, Нігерію (травень 2023 р.), Екваторіальну Гвінею та Ліберію (липень 2023 р.) та ПАР [8]. Важливим у цьому аспекті було африкансько-близкосхідне турне міністра закордонних справ України Андрія Сибіги, який у жовтні 2024 р. під час поїздки побував у Омані, Анголі, Єгипті та ПАР [9].

Серед результатів африканського турне Міністра Дмитра Кулеби 1–10 жовтня 2022 року виділимо такі: домовленість про візити до України Президента Сенегалу і міністерки закордонних справ Кот-д'Івуару; рішення про відкриття Посольства України в Гані та розробку «дорожньої карти» розвитку українсько-ганійських відносин; низка бізнес-форумів; підпи-

сання меморандумів про взаєморозуміння між Радою експортерів та інвесторів під егідою МЗС України та відповідних африканських інституцій [12].

За даними Міністерства закордонних справ України, пріоритетною є економічна співпраця з Африкою. Доказом цього є такі показники. У 2019 році загальний обсяг торгівлі між Україною та африканськими країнами становив близько 6 млрд доларів США, проте в 2020 році він знизився до 4,5 млрд доларів США через перебої, спричинені пандемією COVID-19 [7]. За даними Державної митної служби України, у 2024 році товарообіг із африканським регіоном склав 4 млрд доларів США, що відображало зростання на 65,8 %; водночас експорт зріс на 75,2 % до 2,9 млрд доларів США, а імпорт збільшився на 43,4 % і досяг 1 млрд доларів США [9].

У січні–квітні 2025 року зовнішня торгівля товарами з африканськими країнами також показувала позитивну динаміку: зросли як обсяги торгівлі, так і їхня питома вага в загальному експорті, яка склала 8,5 %, тоді як частка Африки в імпорті залишилася майже на рівні 1,7 % [9]. Основні статті українського експорту до Африки у 2024 р.: зернові культури (пшениця, кукурудза, ячмінь) – 59,3 % (1,7 млрд дол.); насіння олійних культур (переважно соєві боби) – 10,9 % (321 млн дол.); жири та олії (соняшникова, соєва) – 9,3 % (274 млн дол.); чорні метали – 6,9 % (203 млн дол.); цукор та кондитерські вироби – 3,7 % (110 млн дол.). Основні статті імпорту з Африки: паливно-енергетичні товари (нафтопродукти, антрацит, газ) – 18,3 %; какао та продукти з нього – 14,1 %; їстівні плоди та горіхи – 8,1 %; добрива – 7,1 %; мінеральні продукти (сіль, фосфати) – 5,6 % [9].

Дипломатична активність України в регіоні також значно зросла. Президент Володимир Зеленський у 2023–2024 роках проголосив Африку одним із ключових напрямів зовнішньої політики, активно беручи участь у форумах та зустрічах із лідерами африканських країн. У цей період Україна відкрила нове посольство в Гані та розпочала процес створення представництва в Мозамбіку (яке станом на жовтень 2025 року розпочало роботу та активно функціонує), що свідчить про прагнення держави зміцнити дипломатичну присутність на континенті та розширити можливості для економічного і культурного співробітництва. Особливої уваги заслуговує партнерство з Ганою, де укладено угоду про фінансування виробництва українських безпілотників та підтримку національної безпеки Гани, що є прикладом стратегічного співробітництва та взаємної вигоди. Водночас деякі країни Африки демонструють більш складну динаміку: у серпні 2024 року Малі розірвала дипломатичні відносини з Україною, мотивуючи це причетністю Києва до бойових дій у регіоні. Україна відреагувала на це рішення та підкреслила негативну роль групи Вагнера та неприйнятність поспішних висновків [10].

У 2023 році В. Зеленський провів перемовини з делегацією представників держав Африки, до складу якої входили президенти ПАР, Замбії, Союзу Коморських островів, Сенегалу, Єгипту, а також спеціальні представники президентів Конго та Уганди. Під час візиту члени делегації також побували у деокупованому м. Буча, що мало на меті вплинути на їхнє сприйняття російської агресії. Для продовження комунікації та співпраці у питаннях досягнення миру та розв'язання продовольчих проблем представників цих держав було запрошено до спільної роботи над конкретними пунктами формули миру, участі в Глобальному саміті миру [14].

Різновидом співпраці з Африканським континентом є міжпарламентська взаємодія. Українська делегація взяла участь у 145-ій, 146-ій та 147-ій Асамблеї Міжпарламентського Союзу. Особливо важливими були 145-а та 147-а Асамблеї, адже вони проходили в африканських країнах. Українські парламентарі мали змогу поспілкуватись зі своїми африканськими колегами та налагодити комунікацію. Після закінчення 145-ї Асамблеї Міжпарламентського Союзу, яка відбувалась у Руанді, парламентська делегація України також відвідала Мозамбік. Під час 146-ї Асамблеї Міжпарламентського Союзу, яка відбувалась у Бахрейні, парламентська делегація України провела низку офіційних та неформальних двосторонніх зустрічей із представниками держав Африки (Гана, Кенія, Кабо-Верде) [5]. Зауважимо, що міжпарламентська дипломатія – це особлива форма міжнародної комунікації й оцінити її ефективність не завжди легко, оскільки парламент має обмежені повноваження у здійсненні зовнішньої політики. Проте у випадку з Україною міжнародна комунікація на рівні парламентарів здатна значно вплинути на формування позитивного іміджу України та протидію російській пропаганді.

Спілкування українських парламентарів з африканськими колегами може сприяти розвінчуванню міфу про панування неонацистів в Україні, який послідовно поширює росія [11].

Станом на вересень 2025 року функціонують дипломатичні представництва України в 29 африканських країнах: Алжиру, Анголи, Беніну, Ботсвани, Гани, Гвінеї, Гвінеї-Бісау, Демократичної Республіки Конго, Ефіопії, Єгипту, Зімбабве, Камеруну, Кенії, Коморських островів, Кот-д'Івуару, Мавританії, Марокко, Мозамбіку, Нігерії, Південно-Африканської Республіки, Руанди, Сейшелів, Сенегалу, Судану, Сьєрра-Леоне, Танзанії, Тунісу, Уганди та Чаду [8]. Станом на початок 2022 року таких представництв було лише 10: у Єгипті, Алжирі, Марокко, Лівії, Нігерії, Ефіопії, ПАР, Кенії, Анголі та Ліберії (останнє – закрите в 2021 році). Отже, активні зусилля щодо налагодження відносин України з Африкою мають свій результат. Україна може бути цікава державам континенту з прагматичної точки зору як надійний партнер у сфері аграрного виробництва та постачання продовольства, зокрема зернових, олійних культур і добрив; як держава з потужним досвідом у галузях машинобудування, енергетики, будівництва інфраструктурних об'єктів, освіти й медицини. До того ж африканські країни розглядають Україну як важливого союзника у забезпеченні продовольчої безпеки, оскільки саме українська аграрна продукція відіграє значну роль у формуванні світових продовольчих ринків [8].

Важливою також є можливість співпраці у сфері цифрових технологій, оборонно-промислового комплексу та підготовки кадрів: українські університети можуть стати привабливим освітнім майданчиком для студентів із Африки. Для багатьох африканських держав привабливою є й позиція України як держави, що прагне до демократичного розвитку, інтеграції у світові ринки та міжнародні організації, що створює простір для політичного діалогу та партнерства на рівних [2].

На думку авторки, нейтралітет більшості країн Африканського регіону щодо російсько-української війни «грає на руку» росії та поглиблює кризу відносин Україна – держави Африки. Наразі Україна потребує консолідації міжнародних зусиль для покарання росії як країни агресора, і подібна позиція більшості країн регіону не допомагає виграти в цій війні або просувати ідею справедливого миру на українських умовах.

Висновки. Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну у лютому 2022 року стало каталізатором глибоких змін у зовнішньополітичній стратегії України, зокрема щодо Африканського континенту. Війна вивела на перший план необхідність розширення кола міжнародних партнерів, посилення дипломатичної присутності та активного поширення позитивного іміджу України в регіоні. Африка, яка раніше залишалася периферійним напрямом української дипломатії, перетворилася на стратегічно важливий регіон для протидії російській пропаганді, економічного співробітництва та зміцнення міжнародної суб'єктності України.

Реалізація нових ініціатив охоплювала відкриття посольств у Гані та Мозамбіку, регулярні контакти на високому політичному рівні, активну міжпарламентську дипломатію та медійну комунікацію, спрямовану на подолання російських наративів. Економічні показники демонструють зростання товарообігу з африканськими країнами, що свідчить про конкретні результати активізації зовнішньополітичної діяльності.

Отже, війна стала фактором трансформації української зовнішньої політики і змусила державу шукати нові регіональні пріоритети, активно зміцнювати дипломатичну мережу та розширювати економічну взаємодію. Африка сьогодні постає як важливий напрям для зміцнення позицій України у глобальному політичному просторі, що забезпечує країні додаткові можливості у протидії агресору та розвитку стратегічного партнерства.

Abstract. The full-scale invasion of the Russian Federation on February 24, 2022, was a turning point for the entire system of international relations. Ukraine faced new challenges that required expanding the scope and geography of international cooperation. The article describes the current trend of directing Ukraine's foreign activities towards regions of the world that had previously been overlooked, namely Africa. The article is devoted to analyzing the transformation of Ukraine's foreign policy toward the African continent in response to the full-scale aggression of the Russian Federation. The author traces the evolution of Ukrainian-African relations from historical marginality to the current stage of intensified diplomatic, economic, and informational interaction. Separate emphasis is placed on the importance of Africa as an arena of geopolitical rivalry and a potential strategic partner for Ukraine. Case study, event analysis content analysis

of foreign policy rhetoric, statistics on economic cooperation, and the results of Ukraine's diplomatic activity in Africa after 2022 formed the basis of this research.

Keywords: Russian-Ukrainian war, Ukraine, Africa, transformation, foreign policy strategies.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Population of Africa. *Worldometer*. URL: <https://www.worldometers.info/world-population/population-by-region/>
2. Бідочко Л., С'єдін О. Антиколоніалізм і зернова благодійність: як агітпроп намагався дискредитувати Україну під час саміту росія – Африка. *Детектор медіа*. 03.08.2023. URL: <http://surl.li/mlvvvy>
3. Заблоцький В. росія в Африці: неокolonіальне суперництво. *Український тиждень*. 09.09.2019. URL: <http://surl.li/oawnpo>
4. 5 ТД (П'ятий територіальний департамент). *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/dvostoronnnye-spirovbitnictvo/5-td>
5. Jones B. M. Africa's Ukraine-Russia peace mission: What was achieved? *BBC News*. 19.07.2023. URL: <http://surl.li/oawnx>
6. Котенко О. Тактики: Як російська пропаганда використовує антиколоніалізм для досягнення власних цілей. *Детектор медіа*. 29.09.2023. URL: <https://salo.li/5A3403a>
7. Odey A., Bassey S., Bassey A. Ukrainian foreign policy toward Russia between 1991 and 2004: the start of the conflict. *Journal of Liberty and International Affairs*. 2022. № 8(2). P. 346–361.
8. Африка та Близький Схід. Дипломатичні установи Міністерства закордонних справ. *Міністерство закордонних справ*. URL: <https://surl.li/tlgvij>
9. До Дня Африки. Відносини України з державами Африканського континенту. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 28.05.2025. URL: <https://surl.li/dwcobj>
10. МЗС України назвав рішення уряду Малі розірвати дипвідносини з Україною «недалекоглядним та поспішним». *Голос Америки*. 05.08.2024. URL: <https://www.holosameryky.com/a/7730335.html>
11. Хома Н., Панова Д. Проблеми активізації відносин України з державами Африки: вплив внутрішніх та зовнішніх чинників. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2024. № 40. С. 164–175.
12. Здобутки МЗС України на африканському напрямі у 2022 році. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://surl.li/qxmlgq>
13. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН ES-11/4 «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй» (2022 р.). *Право України*. 2024. № 4. С. 84–85. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001494220>
14. Masterd J. Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia. *Council on Foreign Relations*. 14.02.2023. URL: <https://surl.lu/aesyrf>

УДК 323.2:070.13/.19(477):355.48((470+571):477)

СТАН СВОБОДИ СЛОВА ТА СВОБОДИ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

О. А. Зябченко, В. В. Берегута

Анотація. У статті досліджується стан свободи слова та свободи ЗМІ в Україні в умовах повномасштабного військового вторгнення Росії в Україну. Автор аналізує дилему між необхідністю захисту національної безпеки та збереженням демократичних принципів. Розглядаються обмеження медіа, зокрема створення телемарафону «Єдині новини», приклади цензури та тиску на журналістів, а також роль громадянського суспільства й міжнародних організацій у підтримці прозорості. Підкреслюється важливість дотримання принципу пропорційності, тимчасовості та підзвітності у сфері обмежень свободи слова. У тексті показано, що, попри ризики зловживань, українські журналісти й правозахисники зберігають професійні стандарти, а майбутнє свободи слова залежить від подання державної політики, громадського контролю та міжнародної підтримки.

Ключові слова: свобода слова, свобода ЗМІ, інформаційна безпека, війна, національна безпека.

Свобода слова – одна з фундаментальних цінностей демократичного суспільства, яка забезпечує функціонування незалежних ЗМІ, гарантує прозорість діяльності влади та сприяє громадському контролю. Для України, яка тривалий час бореться за право бути вільною європейською державою, питання свободи слова набуло особливої актуальності в умовах повномасштабного військового вторгнення Росії в Україну, що розпочалось 24 лютого 2022 року. Цей збройний конфлікт став не лише випробуванням для українського народу, а й серйозним викликом для суспільства: українських журналістів, редакцій, незалежних ЗМІ та громадян